

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ
ΣΥΝΟΔΙΚΟΣ ΟΡΟΣ

ΘΕΣΠΙΣΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΝΥΜΦΑΙΩ,
ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΕΙΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΤΩ 1233 ΕΤΕΙ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

(ἀνατέλλουσιν ἐκ τῆς Ἐκκλ. ἀληθείας)

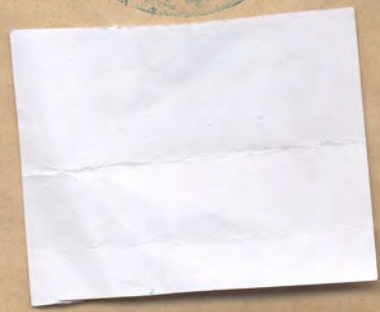
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1882

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

Наукова бібліотека
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені І. І. Мечникова

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΟΣ ΟΡΟΣ

ΘΕΣΠΙΣΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΝΥΜΦΑΙΩ, ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΕΙΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΤΩ 1233 ΕΤΕΙ

Ἐκ χαρτῶου χειρογράφου τεύχους, γεγραμμένου μὲν περὶ τὰ τέλη τῆς ιε' ἑκατονταετηρίδος, περιλαμβάνοντος δὲ κυριακοδόμιον σχεδὸν πλήρες, λόγους διαφόρων τῆς ἐκκλησίας πατέρων, μοναστικὰς διηγήσεις καὶ ποικίλας δογματικὰς συζητήσεις, ἀντιγράφας ἐκδίδωμι ὧδε νῦν τὸ πρῶτον, ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὸν ἔγγραφο, ὅρον συνοδικὸν περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεσπισθέντα μὲν ὑπὸ τῆς ἐν Νυμφαίῳ συγκροτηθείσης τῷ 1233 ἔτει, μηνὶ ἀπριλίῳ, μεγάλῃς τοπικῆς συνόδου, συνταχθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἐκείνου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ Β' τοῦ νέου, ὃς ἐν δειναῖς τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας περιστάσεσιν εὐτόλμως πάνυ καὶ ὡς ἀδιάσειστος στύλος, ἡμύνατο ὑπὲρ αὐτῆς διὰ τε τῶν συγγραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστολιμαίων αὐτοῦ νοθεσιῶν. Καὶ σαφῶς μὲν ὁ κώδῃξ οὐ δηλοῖ ὅτι ὑπὸ Γερμανοῦ Β' τοῦ Νέου ὁ συνοδικὸς οὗτος ὅρος ἐκπεπόνηται, ὅτι ὁμῶς τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ συνοδικὸν ἐστὶ θέσπισμα καὶ αὐτῷ τούτῳ ἀνήκει, ἀρκεῖ ἡ παρατήρησις, ὅτι, ἐκ τῶν τριῶν Γερμανῶν τῶν τὸν πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον διὰ τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς σοφίας αὐτῶν ἐκλαμπρυνάντων, ὁ μὲν πατριάρχουμένης τῆς ὁγδόης ἑκατονταετηρίδος ἀκμά-

ζων, οὐκ ἡδύνατο γινώσκειν τὴν περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος συζήτησιν πολὺ μετ' αὐτὸν ἀναφεῖσαν ἀνὰ μέσων Λατίνων καὶ Ὀρθοδόξων· ὁ δὲ τρίτος ὀλιγά-
μηνον μόνον πατριαρχεύσας, τῷ 1267 ἔτει, καὶ ἐς αἰεὶ φίλος διατελέσας τῆς ἐνώσεως ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλη-
σιῶν, πάντως οὐκ ἂν ἐβούλετο ἐναντίαν τῇ αὐτοῦ πολι-
τεία πρᾶξιν ἐκδοῦναι. Ἄπας οὖν ὁ λόγος τὴν σύνταξιν τοῦ
εἰρημένου Ὅρου ἀποδίδωσιν ἀφόβως καὶ ἀδιστάκτως Γερ-
μανῷ τῷ Β', τῷ καὶ κατὰ τῶν Λατίνων ὑπὲρ τῶν δικαίων
τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ὑπεραγωνισαμένῳ ἐφ' ὅλης τῆς
αὐτοῦ πατριαρχείας.

Ἦν δὲ ὁ Γερμανὸς σοφώτατος καὶ ἀγιώτατος¹ ἐξ Ἀνά-
πλου τῆς Προποντίδος ὁρμώμενος, ἀλιέως, ὥς φασι, παῖς,
διάκονος μὲν πρότερον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας γενόμε-
νος, μετὰ δὲ τὴν τῆς Πόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων ἄλλωσιν
(1204) ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀχυράνην μονῇ τοῦ ἁγίου Γεωρ-
γίου τοῦ Πανευμόρφου μονάσας, ὃν Ἰωάννης Δούκας Βα-
τάτζης ὁ αὐτοκράτωρ τῷ 1222 ἔτει² εἰς τὸν πατριαρχικὸν
τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνήγαγε θρόνον³, ἐν Νικαίᾳ τό-
τε μετατεθειμένον. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Γερμανοῦ
ἡ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησία ἀνηλεῶς πανταχόθεν ἐμαστί-
ζετο, διότι καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν Θεσσαλονί-
κῃ, καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν ταῖς τοῦ Αἰγαίου νήσοις, Λα-
τίνων παῖδες ἡγεμόνευον καὶ, παρ' ἐνορίαν, παρανόμως ἱε-
ράτευον, οὓς ὅμως ὁ προρρηθεὶς Ἰωάννης ὁ Βατάτζης, ὁ
καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καταλεχθεὶς ὕστερον
διὰ τε τὴν ἀγιότητα καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνας

1. Ὁ Νικ. Γρηγορᾶς, ἐν βιβλ. Γ', α', λέγει αὐτὸν «ἄνδρα συνετὸν
καὶ ἀρετῇ καὶ λόγῳ τὸν βίον κεκοσμημένον».

2. Τοῦτο τὸ ἔτος ὀρίζει ὁ Cave ἐν Script. eccles. hist. literaria
(ἐκδ. Λονδίνου, 1698), τόμ. Β', σελ. 427, ὁ δὲ Μαθαῖς ἐν τῷ Ἱστορ.
καταλόγῳ, σελ. 125, τὸ 1226.

3. Ἰδε Ν. Καλλιστὸν τοῦ Ἐκθροπούλου, διήγ. περὶ τῶν ἐπισκ.
Βυζαντίου κτλ. ἐν Migne, Patrolog. τόμ. 147, σελ. 465.

αὐτοῦ¹, ὡς καὶ οἱ τούτου διάδοχοι Θεόδωρος ὁ Γ' καὶ Μιχαήλ Η' ὁ Παλαιολόγος τέλειον ἐταπείνωσαν· καὶ οἷα μὲν ἑτερατεύοντο κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας οἱ Λατίνοι, περὶ τούτων πολλοὺς μὲν ἔχομεν τοὺς μαρτυροῦντας μάλιστα δὲ αὐτὸν τοῦτον τὸν Γερμανὸν² καὶ ἀνώνυμον συγγραφέα περὶ τῆς τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν πραγματευόμενον διαφωνίας, ὃς φησι τάδε περὶ αὐτῶν: «ἀπὸ τῆς βασιλείας κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἕως τῆς βασιλείας κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη (οἱ Λατίνοι) μόνον ἐπόρθουν τὰς πόλεις καὶ τὰς νήσους μανικῶς καὶ ὅσους ἡδυνήθησαν ἐλεῖν, ἐδίωκον τοὺς ὀρθοδόξους ἀρχιερεῖς, καὶ ἀντ' ἐκείνων ἐποίουν Καθόληναίους ὁμόφρονας αὐτῶν, ἤγουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν Κύπρον, εἰς τὴν μεγάλην Ἀντιόχειαν, καὶ εἰς τὰς λοιπὰς χώρας ἃς εἶλον· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸν λοιπὸν λαόν, τοὺς τε ἱερεῖς καὶ μονάζοντας τυραννικῶς ἐξεβίβζον εἰς τὸ ὁμοφρονεῖν καὶ συγκοινωνεῖν αὐτοῖς, καὶ μνημονεύειν. Καὶ ὅσοι μὲν ἐπαίθοντο τοῖς δόγμασιν αὐτῶν, τούτοις φιλονείκως (ἀνάγκῃ, φιλικῶς) διετίθεντο· ὅσοι δὲ ἤλεγχον αὐτοὺς ὡς αἰρετικούς, καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν ἀπεστρέφοντο, καὶ ἐκόλαζον φανερώς»³.

Ὁ πατριάρχης Γερμανὸς σφόδρα λυπούμενος ἐπὶ τῇ θλι-

1. Ἀσματικὴν τούτου ἀκολουθίαν ἐφιλοπόνησε Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ ἐν σελ. 233 τοῦ Συναξαριστοῦ αὐτοῦ (Ἐνετ. 1819)· ταύτης δὲ τὸ πρωτότυπον, εὐρισκόμενον ἐν Μχνησίᾳ, ἐξέδωκε τύποις ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1873 ὁ νῦν σεβ. μητροπολίτης Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος· ἀντίγραφον δὲ τοῦ πρωτοτύπου, τῷ 1839 γενόμενον, εὑρεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς κωμοπόλεως Νυμφαίου, ἐνθα πανηγυρικῶς ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη, τῇ δ' ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς νοεμβρίου.

2. Ἀνάγκῃ τὰς δύο πρὸς Κυπρίους ἐπιστολάς αὐτοῦ ἐν Migne, Patrol. τόμ. 140, σελ. 602—22.

3. Ὁρα L. ALLATI, De ecclesiae occidentalis atque orientalis inquisitione, βιβλ. Β'. κεφ. ιγ', § α'. — Πρβλ. A. Ζοιρικαβίον, περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τόμ. Β', σελ. 329.

βερεᾶ καταστάσει τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ μάλιστα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνθα ὁ λατῖνος πατριάρχης ἐν φυλακαῖς τοὺς ὀρθοδόξους ἱερεῖς κρατῶν, κατηνάγκαζε μὴ ἑλληνίδι φωνῇ ἱερουργεῖν καὶ μνημονεύειν τοῦ πάπα καὶ αὐτοῦ, ἔγραφεν ἐκ Νικαίας πρὸς τὸν ἐπιβάτην Λατῖνον: «Πάλιν οὖν τὴν σὴν ἀξιῶ μεγαλειότητι, οἰκτείρησον τὴν ταλαιπωρίαν τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἱερέων, καὶ δὸς αὐτοῖς ἰδέσθαι φῶς ἐλευθέριον, καὶ ἰλαρῶς ὀφθεῖναι τοῖς οἰκείοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν· ἡ φυλακὴ διὰ τοὺς κακοὺς ἐπινενόηται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διὰ τοὺς ἀγαθοποιούς· οἱ ἱερεῖς οὗτοι τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἀντέχονται». Ἄλλοτε δὲ πάλιν καταδεικνύων αὐτῷ ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς οὐ δύνανται τοῖς παπικοῖς θελήμασιν ὑποταχθῆναι, ὑπεμνήσκεν αὐτῷ τὸ τοῦ Παύλου, «αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν παραίνεσιν παραιτοῦ», προστιθείς, ἄρχ, εἰ οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς αἰρετικοί· εἰσι κατὰ σε τὸν μεγαλαυχούντα μαθητὴν εἶναι τοῦ Πέτρου, πρόσχες ὅτι ὁ ἀπόστολος οὐ βίαν ἀπῆτησεν ἀλλὰ παραίνεσιν. Καὶ τοιαῦτα μὲν καὶ ἄλλα ἔγραφεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀνὴρ¹. οὐχ ἤττον ἐλύ-

1. Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τεμάχιον μόνον ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Α. Δημητρακοπούλου ἐν Ὁρθόδοξῳ Ἑλλάδι, σελ. 40—43, ὁλόκληρος δὲ ἡ ἐπιστολὴ μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀνεκδότων βυζαντινῶν ἐγγράφων, ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ῥώσου Thedora Ucienskago ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Obrazovanie vtorago Bolgarekago tsarstva, ἐν Ὁδησσῷ, 1879, σελ. 75—78.— Σημείωσαι δὲ ὅτι ἡ τότε κατάστασις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κἀλλιστα ἐξοικονίζεται καὶ ἐν τῇ α' πρὸς Κυπρίου ἐπιστολῇ τοῦ Γερμανοῦ Β', ἐνθα παρατηρεῖται ὅτι «πλήθος οὐ μετρητὸν τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρεμμάτων» παρίστατο εἰς Νίκαιαν προσκλαῖον καὶ λέγον: «ἐμάθομεν ἀφ' ὧν ἐπάθομεν τὴν λατινικὴν δολοπλοκίαν. Ἡμεῖς ἀρκούντως αὐτοῖς συνεπλάκημεν, πολὺν ἀνέτηλμεν κόπον, ἐγκατερέψαντες φυλακαῖς, τῆς ἐνεγκάμενης ἀπελαθέντες, ἐξυβρισθέντες εἰς τὸ τοῦ πώγωνος σέμνωμα καὶ τούτων πάντων τὰς αὐτῶν ῥχδιουργίας ἐκμεμελητήκαμεν ἀκριβῶς. Λατῖνοι ἄλλα μὲν βάζουσιν, ἄλλα δ' ἐν φρεσὶ κεύθουσιν». Migne, Patrol. τόμ. 140, σελ. 609, § 12'—15'.

πει αὐτόν τε καὶ ἅπασαν τὴν ἐκκλησίαν ἢ πρὸς τοὺς Κυ-
πρίους διαγωγή τῶν Λατίνων, οἵτινες οὐ πρὸ πολλοῦ κύ-
ριοι τῆς νήσου αὐτῶν γενόμενοι, ἐφυλάκιζον καὶ, ὡς ἄλ-
λοτε οἱ ἐθνικοὶ τοὺς ἀγίους μάρτυρας, ἐβασάνιζον τοὺς
ιερεῖς. Καὶ ὁ μκαριώτατος δὲ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς Νεό-
φυτος τοῦ οἰκείου θρόνου ἐδιώχθη «παρένθετος δέ τις καὶ
ἀλλόθροος ἄνθρωπος ἐκ λατινικῆς φυλῆς ἐγκαθεσθεὶς οὐκ-
ἂν ἄλλως ἀνήσειν τοὺς ἡμετέρους ἱερατικούς ἰσχυρίζετο
ἐπισκόπους τε καὶ λοιποὺς τὸν ὀρθόδοξον ποιμαίνειν καὶ
διδάσκειν λαόν, εἰ μὴ πρότερον ὑποταγῇν, καὶ συνθήκας
καταθυμῖους τῷ νέῳ ἀρχιερεῖ καὶ νόθῳ παρεῖχον¹· οὐ τοῦ-
το δὲ μόνον ἀπῆτουν ἀλλὰ καὶ νέους μάρτυρας τῇ ἐκκλη-
σίᾳ προσήγαγον ταῖς βασάνοις αὐτῶν, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ ἁβ-
βᾶς Ἰωάννης². «Τηλίκος ἐπερράγη τῇ καλῇ Κύπρῳ κλύ-
δων ἀλλόκοτος, πρὸς ἣν ἡ θάλασσα σπένδεται, καὶ ἡμε-
ροῦται τὸ ῥόβιον. Ὁ δὲ τοιοῦτος κατακλυσμὸς μέχρι μέν
τινος τὰ ὠραῖα διέφθειρε, καὶ πᾶν ἀνάστημα κατέστρεψε
γῆς· ἤδη δὲ καὶ σωματῶν ἀνθρώπων παρήφατο.
Ἄλλ' ἦν ὁμως φορητὸν τὸ δεινὸν, λέγει ὁ Γερμανός, καί-
περ ὃν βαρυσύφορον· ἐπεὶ καὶ πρὸς σωματικὴν ἀπέβλεπε
λύμην καὶ σκηνωμάτων ἀπώλειαν, συντιθεμένων ἐπὶ βρα-
χὺ καὶ λυομένων μετ' οὐ πολὺ. Τανῦν δὲ ἀλλὰ καὶ ψυχῶν
τὸ πρᾶγμα κατεκαυχῆσατο, καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον τῆς εὐ-
σεβείας διασαλεύων ἐπιχειρεῖ· τοῖς γὰρ πολεμισταῖς Λα-
τίνοις καὶ ἱερατικὸν ἐκ τοῦ γένους οὐκ ὀλίγον τῇ νήσῳ
προσεπιβάν, τὰς ἐκκλησίας συνέχεε, καὶ πρὸς ἑαυτὸ πάν-
τα τὰ θεῖα ἐφελκύσαι νεανιεύεταί³. Τοιούτων δ' ἐκεῖσε
γενομένων καὶ τοῦ κανονικοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐν τοῖς μέ-
ρεσι τῆς Ἀνατολῆς περιπλανωμένου, ἀποστέλλονται εἰς

1. Γερμανοῦ ἐπιστολὴ α' πρὸς Κυπρίους ἐν MIGNE, Patrol. τόμ. 140, σ. 605.

2. Ἀνώνυμος παρ' Ἀλλατίῳ ἐνθ. ἄνωτ.

3. Ἰδε MIGNE, Patrol. ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 604—605, § δ'.

Νίκαιαν Κυπρίων πρέσβεις, ὃ τε ἐπίσκοπος Σολείας Λεόν-
τιος καὶ ὁ καθηγούμενος τῆς τῶν Ἀψινθίων μονῆς ιερο-
μόναχος Λεόντιος, ἵνα ἐξαγγείλωσι τὰς λατινικὰς πιέ-
σεις καὶ θεραπείαν τινὰ προκαλέσωσι πρὸς στήριξιν τῶν
ἐν Κύπρῳ χριστιανῶν ἐν τῇ ἀληθινῇ πίστει τοῦ σωτῆρος
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐφασκον δὲ τῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ
περὶ αὐτὸν ἱερᾷ ἀδελφότητι, ὅτι τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς
λοιποὺς ἱερατικοὺς εἰς ὑποταγὴν ἐξεβιάζετο ὁ τῶν Λατί-
νων ἀρχιερεὺς καὶ ὅτι ταῦτα τὰ τρία ἐξήτουν ἀπαραιτή-
τως οἱ ἐκδιασταί:

α] Πρῶτον «χειρὰς χερσὶν ἐμβαλεῖν ἱερατικοῖς· τοῦτο
γὰρ εἶναι τοῖς ἐπηρεασταῖς ἐγγύγνυον ἀσφαλές, δουλωτι-
κῆς ἐν πράγμασιν ὑποκρίσεως».

β] «Δεύτερον τὸ τὸν μέλλοντα ὀρθόδοξον (Ῥωμαῖον) εἰς
ἱερατικὴν προβαίνειν τιμὴν, μετὰ τὴν τῶν ὁμοφύλων ἐπι-
λογὴν, εἴτε εἰς ἐπίσκοπον προβιβάζεται, εἴτε καὶ εἰς ἀλ-
λοῖαν χειροτονίαν ἢ καὶ ἡγουμενείαν ἐγκέκριται, μὴ δίχα
τῆς τοῦ Λατίνου εἰδήσεως τῇ προσφύρῳ ἀξίᾳ ὁποιοῦνδήποτε
ἐγκαθίστασθαι· τοῦτο δὲ χάριν αἰσχροκερδείας καὶ μόνης
ἀπαιτεῖν τοὺς Λατίνους διεμαρτύροντο» οἱ ἀναπεμφθέντες
ἐκ τῆς Κύπρου ὑπὸ παντὸς τοῦ ἱερωμένου πληρώματος,
καὶ τοῦ ὀχλώδους λαοῦ.

γ] «Τρίτον ἐπὶ τούτοις ἐπήγαγον τὸ τοὺς Ῥωμαίους
κρίνεσθαι μὲν παρὰ τοῖς οἰκείοις ἐπισκόποις ὅτε δεήσειεν·
εἰ δ' ἔσως τις τῶν κρινομένων θελήσειε πρὸς τὸν ἀρχιεπί-
σκοπον τῶν Λατίνων, ὡς δῆθεν βαρυνόμενος, ἐκκαλέσα-
σθαι, εἴτε ἱερωμένος ἐστίν, εἴτε λαϊκός, ἵνα παρ' αὐτῷ ἡ
ὑπόθεσις ἀνακρίνηται»¹.

Καὶ ὁ μὲν πατριάρχης Γερμανὸς μετὰ τῆς σὺν αὐτῷ
Ἱερᾶς ἀδελφότητος (συνόδου) πᾶν ὅ,τι δυνατόν ἦν
τῇ ἐκκλησίᾳ κατ' οἰκονομίαν γενέσθαι ἔπραξε, γράψας

1. Αὐτ. σελ. 608, § 0'.

(1223) τοῖς Κυπρίοις πάντας μὲν τοὺς ἱεροὺς κανόνας, πά-
σας δὲ τὰς παραδόσεις, πάντα δὲ τὰ σεβάσματα ἔθιμα τῆς
καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας στέργειν καὶ φυλάττειν ἀπαράτρωτά
τε καὶ ἀπαρεγχείρητα¹. παρεκάλει δὲ ἐντεθῆναι ῥητῶς ταῖς
συνοδικαῖς διαγνώσεσι καὶ τὸ μηδὲ χειρὸς δοῦναι τοῖς ἰτα-
λοῖς τοὺς Κυπρίους, εἰ καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀμνημόνευ-
τον τοῦτο, καὶ μιμητὰς αὐτοὺς γενέσθαι τῆς τῶν Κων-
σταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, ἧς οἱ ποιμένες, παρὰ τὰς
ἐξυβρίσεις καὶ βίας καὶ καταδρομὰς, ἀνεπιβόλευτον τὴν
σφραγίδα τῆς πίστεως διεφυλάτταντο². περὶ δὲ τῶν ἄλλων
ὄσο καταθέσεων τῶν τὴν αἰσχροκέρδειαν τῶν τυρηνούντων
δηλουσῶν, συνεβούλευε τοῖς τῶν Κυπρίων ποιμέσιν, «ἐν
ᾗ οἱ ἐνστατικοὶ τινες καὶ φιλόνοικοι ἐφαίνοντο οἱ Λατῖ-
νοι ἐφέσει λημματοσμῶν, ἐνδιδόναι τούτοις, καὶ μὴ ἀν-
θίστασθαι· ἐπαινετὸν γάρ, ἔλεγε, σωματικῆς ζημίας ψυ-
χικὸν ἀλάττεσθαι κέρδος»³. Τῶν δὲ Κυπρίων ταῖς ἐκκλη-
σιαστικαῖς ταύταις ὑποθήκαις συμμορφωθέντων, οὐκ ἡμέ-
λησεν ὁ Γερμανὸς καὶ δευτέραν ἐπιστεῖλαι πρὸς αὐτοὺς
ἐπιστολὴν εἰς πλείονα ἐνίσχυσιν τῆς εἰς τὰ πάτρια ἐμμο-
νῆς αὐτῶν⁴. Δεικνύων δὲ αὐτοῖς ὅσα οἱ δυτικοὶ παντόλ-
μως ἐκαινοτόμησαν ἐπανελάμβανε, «φεύγειν ὅλῳ ποδὶ ἀπὸ
τῶν ὑποπεσόντων ἱερέων τῇ λατινικῇ ὑποταγῇ, καὶ μηδὲ
εἰς ἐκκλησίαν τούτους συνάγεσθαι, μηδὲ εὐλογίαν ἐκ τῶν
χειρῶν αὐτῶν δέχεσθαι τὴν τυχοῦσαν· κρεῖσσον γάρ ἐστιν
ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν τῷ Θεῷ προσεύχεσθαι καταμόνας ἢ
ἐπ' ἐκκλησίας συνάγεσθαι μετὰ τῶν λατινοφρονούντων
ὑποταγμάτων»⁵. Τοιαῦτα μὲν καὶ ἄλλα εὐσεβῆ παραγγέλ-

1. Αὐτ. § ι'.

2. Αὐτ. σελ. 612, § ιγ'—ιε'.

3. Αὐτ. σελ. 613, § ιζ'.

4. Αὐτ. σελ. 615—621.

5. Αὐτ. σελ. 620, § η'.—Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ τοὺς ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει ὑποπεσόντας τοῖς δυτικοῖς ἱερεῦσιν ἀφορισμῷ καθυπέβαλεν ὁ
Γερμανός: «Ἐγὼ δὲ, φησὶ, καὶ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει γραικοὺς

ματα ἐπέστειλε πρὸς τοὺς καταδυναστευομένους Κυπρίους ὁ εὐσεβέστατος καὶ τῶν πατρίων ζηλωτὴς μακάριος ἐκεῖνος πατριάρχης, στηρίζων αὐτοὺς ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, πρὸς δὲ τὸν πάπαν Ῥώμης Γρηγόριον τὸν Θ' ἐξαγγέλλων τὰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ κατατολούμενα ἐν Κύπρῳ καὶ ἐλέγχων ἐπὶ τούτοις ἔλεγεν αὐτῷ σὺν ἄλλοις: « Ἐν ἐλείπετο μόνον, καὶ γέγονε καὶ αὐτό, ἵνα μαρτυρίας καί- ρος αὐτῇ καὶ βῆμα τυραννικὸν προτεθῇ, καὶ θρόνος μαρ- τυρικὸς ἀνοιγῇ, καὶ γε αἷματος ἐπὶ κλυσις δαφιλῶς ἐπιρ- ρεύσῃ· καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸ στάδιον τῆς μαρτυρίας ἀναβη- σόμεθα, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἀγωνισόμενοι, καὶ παντο- κρατορικῇ στεφθησόμεθα δεξιᾷ. Οἶδεν ἂν λέγω Κύπρος ἡ περιώνυμος νῆσος, νέους μάρτυρας θεασαμένη καὶ στρα- τιώτας Χριστοῦ, οἱ πρότερον δι' ὕδατος διελθόντες δακρύων καὶ κατανύξεως, καὶ τοῖς ἰδρωσὶ λουσάμενοι τοῖς ἐκ τῶν ἀσκητικῶν τοῦ σώματος πόνων ἐπὶ χρόνοις μακροῖς, τὸ τελευταῖον διήλθον διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ὁ ἀγωνοθέτης Θεὸς εἰς ἀναψυχήν. Καλὰ γε ταῦτα, ἀγιώτατε, καὶ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου διάδοχε; Ταῦτα πα- ραγγέλλει ὁ τοῦ πρῶτου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ Χριστοῦ μαθητῆς; Οὕτω καταρτίζει τοὺς πρεσβυτέρους διὰ τῆς ἐπιστολῆς; »¹.

Τοιαύτης οὖν οὔσης τότε τῆς καταστάσεως τοῦ ὀρθοδό- ξου πληρώματος, ἀποστέλλονται ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου

φθάσαι ἀφορισμῷ καθυπέβαλον μηδενὶ τῶν ἱερέων τῶν διὰ χυμῶσιν ψυχῆς ὑποχλασθέντων εἰς ὑποταγήν καὶ θέλημα τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, μηδὲ προσφορὰν δέχεσθαι ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, μηδὲ συμψάλλειν αὐ- τοῖς ὡς προδότης τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων καὶ πατροπαράδοτων ἐθῶν ». "Ορα Γερμανοῦ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατριάρχην τῶν εἰς Κων- σταντινουπόλιν λατίνων ἐν Obrazovanie vtorogo Bolgarekago tsarstva, σελ. 77.

1. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Γερμανοῦ Β' ἐκδίδεται ἑλληνιστὶ ἐν τόμ. Ζ', σελ. 1961 κ. ἐ. τῶν Acta Conciliorum, ἐκδ. Παρισίων, 1714, καὶ ἐν τῇ τοῦ Σ. Μήλια, τῶν ἱερῶν συνόδων νέῃ συλλογῇ, τόμ. Β', σελ. 998.

Φρεμενουάριοι τινες (Fratres Minores) εἰς Νίκαιαν (περὶ τὸ 1231) ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι εἰς Ἱεροσόλυμα προσκυνήσεως χάριν μεταβήσονται, καὶ λόγου ἐμπεσόντος μεταξύ αὐτῶν καὶ τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ διὰ τὰς καθ' ἑκάστην τυραννίδας, ἀποφασίζεται κοινῇ ὑπὸ τε τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πατριάρχου ὅπως ἀποσταλῶσιν εἰς Ῥώμην ἐπιστολαὶ πλήρης ἀγάπης καὶ ὁμονοίας¹. καὶ ἡ μὲν τοῦ Βατάτζη ἐπιστολὴ οὐ φαίνεται διασωθεῖσα, αἱ δὲ τοῦ Γερμανοῦ πρὸς τε τοὺς καρδηνάλιους καὶ τὸν πάπαν ἀναφέρονται λατινιστὶ παρ' ἁγγλῶ συγγραφεῖ τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος, τῷ Ματθαίῳ Πάριδι², ἐν αἷς ὁ Γερμανὸς αἰτιώμενος τοὺς δυτικούς ὡς παραιτίους τοῦ σχίσματος, ἐλεγεν, ὅτι ἐτοίμως εἶχεν, εἴ περ ἦν δυνατόν, πρὸς τὴν ἐνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν. Ἀλλ' ὁ πάπας ἀπαντῶν ἀγερῶχος, ὑπεδείκνυε μὲν τοὺς ἡμετέρους ὡς ὑπευθύνους τοῦ σχίσματος, προὔτρπε δὲ αὐτοὺς ἐπιστραφῆναι (ὡς δὴθεν ἀποστάντας) τῇ κυριαρχίᾳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑδρας³. Συγχρόνως δ' ἀπέστειλεν εἰς Νίκαιαν καὶ τέσσαρας ἀποκρισιαρίους Ῥαδοῦλφον καὶ Ἀμμώνιον τοὺς «ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἀδελφῶν τῶν Ἐλαχίστων», καὶ Οὔγον καὶ Πέτρον τοὺς «ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν Κηρύκων»⁴, ἔχοντας μεθ' ἑαυτῶν καὶ «Ὅρον τῶν ἀποκρισιαρίων τοῦ Γρηγορίου πάπα Θ', ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται»⁵ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐνώσεως ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν. Τούτων δ' ἀφιχθέντων εἰς Νίκαιαν γί-

1. Ὁρα Δοσιθέου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. πατριαρχευσάντων, σ. 828—29.

2. MATTH. PARIS, Historia Major, ἐκδ. Watts, ἐν Λονδίῳ, 1640, σελ. 457 κ. ἐξ.

3. Ἀνάγνωθι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐν Acta Concil. τόμ. Ζ' σελ. 153 κ. ἐξ.

4. Acta Concil. Ζ', σελ. 162.

5. Ἴδε αὐτὸν ἑλληνιστὶ ἐν Acta Concil. Ζ', σελ. 157—162. Ὁ Ὅρος οὗτος καὶ «ἐκθεσις τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως τῶν λατίνων κτλ.» ἐπιγράφεται ἐν τοῖς χειρογράφοις.

γνεται διάλεξις, καθ' ἣν οἱ ἀποκρισιῶροι ἀναφέρουσιν ὅτι δύο εἰσὶ τὰ αἵτια τῆς ἀποσχίσεως, τὸ μὲν τὸ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ δὲ τὸ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Κοινωνίας. Ἐπὶ τούτων δὲ ἐγείρεται σφοδρά συζήτησις, ἣν κατέπαυσεν ὁ αὐτοκράτωρ μεσολαβήσας ἵνα δύο ἡμερῶν διάλημμα γένηται· τούτου δὲ παρελθόντος συνέρχονται πάλιν οἱ διαλεγόμενοι ἐν τοῖς ἀνακτόροις καὶ ἄρχονται τῆς συζητήσεως ἀπὸ τοῦ περὶ ἐκπορεύσεως ζητήματος¹. Ἐν τῇ διαλέξει ταύτῃ οὐ μόνον ὁ πατριάρχης παρίστατο, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν λογάδες², προεξάρχοντες δὲ ἦσαν ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων Δημήτριος ὁ Καρύκης καὶ Νικηφόρος ὁ Βλεμμίδης, ὃς καὶ πάνυ ἀξιοπρεπῶς τὴν ἀνατεθείσαν αὐτῷ ἐντολὴν ἐξετέλεσεν³. Ἡττηθέντων δὲ τῶν λεγόντων τοῦ πάπα καὶ ἤδη ἐπὶ τὸ ἕτερον τῶν ζητημάτων μεταβῆναι ἀπαιτούντων, ὁ πατριάρχης Γερμανὸς ἀντέστη σύνοδον συγκροτηθῆναι αἰτήσας ἐκ πάντων τῶν λοιπῶν πατριρχῶν πρὸς συζήτησιν γενικωτέραν τῶν ζητημάτων. Καὶ συγκροτεῖται λοιπὸν αὕτη τὸ 1233, μηνὶ ἀπριλίῳ, ἐν Νυμφαίῳ τῆς Ἰωνίας⁴, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἀπεδείχθη πάλιν,

1. Α. Ζοερίκαβίου, περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τόμ. Β', σελ. 555.

2. Βλ. Νικ. Βλεμμίδου ἐν Ἐκκλ. Βιβλιοθ. τόμ. Α', σελ. 380—81, ἐκδ. Α. Δημητράκοπούλου.

3. "Ὅρα τὴν περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος διάλεξιν αὐτοῦ ἐν Α. Δημητράκοπούλου, ἐκκλ. βιβλιοθ. Α', σελ. 381 κ. ἐ. Πρὸς δὲ τοῦ αὐτοῦ, Ἱστορίαν τοῦ σχίσματος, σελ. 50—51.

4. Τὸ Νύμφαιον, πόλις λαμπρὰ καὶ ἁγία ἀπὸ τοῦ IB'—IG' αἰῶνος, ὑπῆρξεν ἡ θερινὴ ἔδρα τῶν τῆς Νικαίας αὐτοκρατόρων, καὶ μάλιστα πάντων Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη, ὃς καὶ βασιλεὺς καὶ μονὴν καθιδρύσατο ἐν αὐτῷ. Τούτων δὲ τὰ ἐρείπια ἔτι καὶ νῦν δείκνυνται· ἔστι δὲ τάνυν τὸ Νύμφαιον κωμόπολις, χριστιανικὸν πληθυσμὸν εὐάριθμον ἔχουσα, ἔδρα μουδηρίας καὶ τῷ Ἐφέσῳ ὑποκειμένη. Ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἰωάννης Παπαδόπουλος ὁ Κεραιεύς, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἱερατεύσας ἐνταῦθα, πολλὴν τὴν προθυμίαν εἰδείχτο πρὸς διάσωσιν τῶν ὑπολειπομένων χριστιανικῶν ἀρ-

ὅτι οἱ δυτικοὶ ἐμμένοντες εἰς τὰς πλειστάκεις κατακριθείσας αὐτῶν δοξασίας, οὐχ ἔνωσιν, ἀλλὰ τι ἄλλο, τὴν προσφι-
λῇ αὐτοῖς δηλονότι ὑποταγὴν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας
ἐθήρουν. Ὁ πατριάρχης Γερμανὸς στεντορεῖα τῇ φωνῇ ἡ-
μύνατο ἐν τῇ συνόδῳ κατὰ τῶν παπικῶν ἀξιώσεων· ὁ λαὸς
ἐβόα κατὰ τῶν ὕβρεων καὶ τῶν κακοδοξιῶν· ὁ δὲ αὐτο-
κράτωρ ματαιωθέντα ἰδὼν τὸν τῆς συνόδου σκοπὸν ἀπο-
λύει τοὺς ἀποκρισιαρίους καὶ εἰς τὰ ἴδια αὐτοὺς ἀποστέλ-
λει, κομίζοντας συνάμα καὶ ἀπάντησιν τῶν ἀνατολικῶν
πρὸς τὴν πεμφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πάπα ἔκθεσιν τῆς λατινικῆς
πίστεως². Τότε δὲ καὶ ὁ κατωτέρω δημοσιευόμενος Ὁ-
ρος ἐθεσπίσθη· οὐ οὐδεὶς τῶν τὰ κατὰ τὴν σύνοδον ἐκεί-
νην διηγησαμένων μέμνηται, οὐδὲ καὶ νύξιν ποιεῖται· ὅτι
δὲ ταύτης τῆς συνόδου θέσπισμά ἐστιν ἐξέστω μοι παρα-
τηρῆσαι, ὅτι μετ' αὐτὴν οὐδεμία ἄλλη σύνοδος συνεκρο-
τήθη ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς τοῦ Γερμανοῦ πατριαρχείας·
καὶ ἀναφέρεται μὲν ὅτι ἐγένετο μετὰ ταῦτα, ἐπὶ Βατάτζῃ
πάλιν, καὶ ἄλλη ἐν Νυμφαίῳ Διάλεξις, «λογίων ἐκ
Ῥώμης ἐπὶ συστάσει τοῦ οἰκείου ὁρίμματος ἐπιφοιτησάν-
των», ἀλλ' ἐν τῇ διαλέξει ἐκείνῃ, «οὐκ ἦν, κατὰ Βλεμμί-
δην, ὁ τὰ θεῖα σοφὸς Γερμανός, οὔτε μὲν ὁ πρῶτος καὶ
ἀμέσως ἐκείνον διαδεχόμενος»³ Μεθόδιος, ἀλλὰ Μανουὴλ
Β' ὁ πρωτοπαπᾶς τοῦ αὐτοκράτορος χρηματίσας· ὥστε οὐ-

χαιοτήτων· ἐγὼ δὲ δοκιμίου χάριν ἱστορικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν περὶ
Νυμφαίου διατριβὴν γράψας πρὸ ἐτῶν ἐδημοσίευσα ἐν τῇ *Ἀνατολικῇ*
Ἐπιθεωρήσει Σμύρνης (1873), τόμ. Α', σελ. 150—53 καὶ 195—98, ἣν
ἐπιδιορθώσας καὶ ἐπαυξήσας ὕστερον ἐτοίμην πρὸς δευτέραν ἔκδοσιν ἔχω.

1. Πρόχειρον ἀνάλυσιν τῶν πρακτικῶν αὐτῆς ἔχει ὁ ἀναγνώστης ἐν
τῷ περὶ ἐκπορεύσεως συγγράμματι τοῦ Ζοιρνακίου, τόμ. Β', σελ.
554—561.

2. Τῆς ἀπαντήσεως ταύτης λατινικῇ μετάφρασις εὑρεται ἐν *Act.*
Concil. Z', σελ. 209 καὶ ἐξῆς, ἐλληνιστὶ δὲ συνεξεδόθη τῷ χρονικῷ
Γεωργίου Φραντζῇ ὑπὸ Χρ. Καρ. Ἀλτέρου, ἐν Βιέννῃ τῷ 1796.

3. *Νεκ. Βλεμμίδου*, *Ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν διηγήσεως* ἐν τόμ. Α', σελ.
380 κ. ἐ. τῆς Ἑκκλησ. Βιβλιοθήκης Α. Δημητρακοπούλου.

δεῖς ἀπομένει ἡμῖν δισταγμός ὅτι τῆς ἐν Νυμφαίῳ συνόδου θέσπισμά ἐστιν ὁ Ὅρος ἐκεῖνος, θεσπίζων καὶ οὕτως ὅπως πιστεύωμεν, ὡς οἱ ἱεροὶ Πατέρες καὶ αἱ ἅγιοι Γραφαὶ παραδεδώκασιν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται ὡς αἰτίου καὶ δι' Υἱοῦ χορηγεῖται τῇ κτίσει. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ συνόδῳ ἡμύναντο οὕτως ὁ Γερμανός, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν ἰδίαν συνέγραψε βιβλίον περὶ τούτου τοῦ δόγματος¹. Ταῦτοχρόνως δὲ καὶ ἕτεροι τῶν Σεολογούντων τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῶν ζηλώσαντες, ἔσπευσαν ἀνατρέψαι τὰς δυτικὰς δοξασίας, ἃς οἱ τοῦ πάπα λεγῶντο ἠθούλουντο ὑπεισαγαγεῖν εἰς τὴν συνείδησιν πᾶν ὀρθόδοξον· διὸ καὶ ἔχομεν σπουδαίαν σπουδαίου ἀνδρός, ἀνωνύμου, ἀντίρρησιν «τῆς ἀποσταλείσης ἐκθέσεως τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας παρὰ τοῦ πάπα Γρηγορίου Θ' πρὸς τὸν ἀγιώτατον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως κύρ Γερμανόν τὸν ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ Ἰωάννου βασιλέως τοῦ Βατάτζη», ἣν ἐφιλοδώρησε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν φιλολογίᾳ ὁ χαλκέντερος ἐκεῖνος Ἱεροσολύμων Δοσίθεος ὁ Νοταρᾶς².

Ὁ αὐτοκράτωρ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἑνωσιν ἐπιποθεῖν τὸ κατ' ἀρχὰς ἔλεγεν, ὅτι δυνατὴ ἦν ἡ τῶν ἐκκλησιῶν συνένωσις, ἐὰν οἱ μὲν Λατῖνοι ἀπὸ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως τὴν «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» προσθήκην ἐξωθέλιζον, οἱ δὲ ὀρθόδοξοι συνεχώρουν καὶ ἐν ἀζύμοις ἱερουργεῖν ἐπρο-

1. Ἰδε FABRICI, Bibl. Græc. τόμ. ΙΑ', ἐκδ. Harles ἐν τῷ περὶ Γερμανοῦ Β' ἔργῳ, ἐνθα λεπτομερῶς καταλέγονται αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τούτου συγγραφεύων κατὰ τῶν λατινικῶν δογμάτων. Πρβλ. καὶ MIGNE, Patrol. τόμ. 140, σελ. 596—602. Ἰστέον ὅτι χειρόγραφος τούτων συλλογὴ ἐσώζετο περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κυροῦ Μενουήλ τοῦ Εὐγενικοῦ. Ὁρα R. FÖRSTERI, de antiquitatis et libris manuscriptoris Constantinopolitanis commentatio. Rostochii, 0877, σελ. 21, νε' 26, 12.

2. Τόμος Χαρᾶς, σελ. 367 κ. ἑ.

θυμοποιεῖτο δὲ πρὸς ταῦτα διὰ τὰ πολιτικά καὶ ἀνακτῆ-
τικά αὐτοῦ βουλευματα· ἀλλὰ καὶ οἱ λεγάστοι οὐκ ἐδυσ-
σωποῦντο, καὶ ἡ σύνοδος ἐν μιᾷ φωνῇ οὐδεμίαν ἐπέτρεπε
καινοτομίαν. Οὕτως ἀπέτυχε καὶ ἡ πρὸς ἔνωσιν τῶν ἐκ-
κλησιῶν παρασκευασθεῖσα αὕτη ἀπόπειρα· ὁ πάπας Γρη-
γόριος ἔχθιστα κατὰ τε τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ καὶ τοῦ
αὐτοκράτορος Βατάτζη διὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην διατε-
θεις, ὑβριστὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Θεοῦ μάλιστα τὸν
αὐτοκράτορα ἀπεκάλει· ἀλλ' οὗτος εἰς ἀπάντησιν τῶν ὕ-
βρεων ἐξηκολούθει ἡρώϊκῶς ὑπὲρ τοῦ κράτους αὐτοῦ ἀγω-
νιζόμενος, νικῶν τοὺς Λατίνους καὶ εἰς ἀπώτερα αὐτοὺς
μέρη ὤθων· οὐκ ἡμέλησε δὲ καὶ διὰ γράμματος τοὺς ἀγῶ-
νας αὐτοῦ πρὸς τὸν πάπαν δικαιοῦσαι¹.

1. Ἐξέδωκε δὲ τὸ γράμμα τοῦτο πρῶτος Ἰωάννης ὁ Σακελλίων, ἐν
τόμ. Α' τοῦ Ἀθηναίου, σελ. 369—378.

ΟΡΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ¹

ΣΥΝΟΔΙΚΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΠΟΡΕΥΣΙΝ ΤΟΥ ΑΓ. ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ² ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

«Ὁ μονογενὴς³ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἡ σοφία καὶ δύναμις⁴ καὶ ἀπαύγασμα τῆς πατρικῆς δόξης, ὁ ὧν⁵ αἶν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ συναϊδίου Πατρὸς, καὶ συνὼν τῷ ὁμοουσίῳ καὶ συμφυεῖ αὐτοῦ Πνεύματι, αὐτὸς μόνος, ὡς ἦν⁶ θεμιτὸν ἐννοεῖν κατὰ ἀνθρώπινον νοῦν, ἐξηγήσατο τὰ τῆς θεολογίας ἀπόρρητα⁷. καὶ οὐδὲν περαιτέρω⁸ ζητεῖν χρὴ, ἢ τι περιεργάζεσθαι⁹. αὐτὸς γὰρ ἀριδῆλως βοᾷ: «Οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Πατέρα εἰ μὴ ὁ Υἱὸς· οὐδὲ τὸν Υἱὸν τις¹⁰ ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ¹¹ ὁ Πατήρ»¹². Εἰ γὰρ καὶ τὸν Πατέρα γινώσκει, ἄρα καὶ τὸ ὁμοφυὲς¹³ αὐτοῦ καὶ ὁμοούσιον Πνεῦμα· αὐτὸς γὰρ καὶ μόνος τὰ ἀρρητα τῆς θεολογίας διακτανώσας ἡμῖν φησὶν· «ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας δ¹⁴ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος¹⁵ μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ»¹⁶. Παράκλη-

1. Ὁ κώδ. ὀρθοδοξίας.—2. Ὁ Κ. πατριάρχου.—3. Ὁ Κ. μονογενῆς.—4. Ὁ Κ. δυνάμεις.—5. Ὁ Κ. ὧν.—6. Ὁ Κ. ὡς ἦν.—7. Ὁ Κ. ἀπόρρητα.—8. Ὁ Κ. περαιτέρω.—9. Ὁ Κ. τί περιεργάζεσθαι.—10. Ὁ Κ. τις.—11. Ὁ Κ. εἰ μὴ.—12. Ματθ. ιζ', 27.—13. Ὁ Κ. ὁμοφύες.—14. Ὁ Κ. ὁ.—15. Ὁ Κ. ἐκπορεύετε ἐκεῖνος.—16. Ἰωάννου, ιε', 26.

τον τὸ Πνεῦμα λέγει, ὡς τὰς τῶν πιστῶν παρακλήσεις δεχόμενον, ἡ¹ τὸ ἀναψύχειν καὶ παραινυθεῖσθαι ἡμᾶς² δυνάμενον ἡ³ καὶ ὅτι «ἐντυγχάνει⁴ ὑπὲρ ἡμῶν φωναῖς ἀλαλήτοις»⁵ πρὸς τὸν Θεόν, ὡς φιλόανθρωπον ἡμῶν προϊστάμενον, καθὰ καὶ ὁ Χριστός· παράκλητος γὰρ κακεῖνος ὡς φησιν⁶ ὁ Ἀπόστολος. Διὰ τοῦτο καὶ «ἄλλος παράκλητος»⁷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται· ἀντὶ γὰρ τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἐλάβομεν κακεῖνο⁸ δι' αὐτοῦ ἔχοντες. Τοῦτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν ἐστὶ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος πρόσωπον, συνὸν αἰὶ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ· ὅθεν συνδημιουργεῖ τοῦτοις εἰς πᾶν ὁ,τιοῦν καὶ ἀπλῶς⁹ εἰπεῖν πάντα ὅσα ἐστὶν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός τ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα, πλὴν τῆς ἀγεννησίας¹⁰ καὶ τῆς γεννήσεως, καὶ τῆς ἐκπορεύσεως, ἵνα ἡ¹¹ ἰδιότης ἐκάστης¹² ὑποστάσεως μένη ἀκίνητος. Τὸ «Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» φησὶν· ὡς οὖν ἀληθείας πνεῦμα, μαρτυρεῖ¹³ τὰ ἀληθῆ· ὡς παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, πάντα¹⁴ εἶδεν ἀκριβῶς· ἐκεῖθεν γὰρ ἐξ οὗ¹⁵ πάντων ἡ γνῶσις, παρὰ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται¹⁶, δῆλον ὅτι αἷτιος ὁ Πατὴρ τῆς τε τοῦ Υἱοῦ γεννήσεως¹⁷· Τὸ δὲ «ὃν ἐγὼ πέμψω»¹⁸ τὴν¹⁹ ἰσότητά δηλοῖ τὴν πρὸς τὸν Πατέρα· τὸ γὰρ «ὃν ἐγὼ πέμψω», καὶ «ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου», καὶ «ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον

1. 'Ο Κ. ἡ. — 2. 'Ο Κ. ὑμᾶς. — 3. 'Ο Κ. ἡ. — 4. 'Ο Κ. ἐντυγχάνει. — 5. Ρώμ. η', 26, ἐνθα ἀντὶ φωναῖς ἔχει στεναγμοῖς, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐντυγχ. εὐρήται ὅπερ ἐντυγχάνει. — 6. 'Ο Κ. ὡς φησὶν. — 7. 'Ιωάνν. ιδ' 16. — 8. 'Ο Κ. κακεῖνο. — 9. 'Ο Κ. ἀπλῶς. — 10. ἀγεννησίας, λέξις ἄγνωστος τοῖς ἔξωθεν συγγραφεῦσιν· ἐποίησατο δὲ χρῆσιν πρῶτος, ὡς ἐμοὶ γε δοκεῖ, Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός (βλ. Migne, Patrol. τόμ. 36, σελ. 88, ι', 141, η', 165, κθ' κτλ.). — 11. 'Ο Κ. τῇ. — 12. 'Ο Κ. ἐκάστης. — 13. 'Ο Κ. μαρτυρῇ. — 14. 'Ο Κ. πάντων. — 15. 'Ο Κ. οὐ. — 16. 'Ο Κ. ἐκπορευόμενον. — 17. παρελείφθησαν ὡς φαίνεται τὰ «καὶ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐκπορεύσεως». — 18. 'Ιωάνν. ιε', 26. — 19. 'Ο Κ. διὰ τὴν.

δώσει ὑμῖν»¹ καὶ τὰ τούτοις² ὅμοια, οὐδὲν ἄλλο δη-
λοῖ εἰμὴ³ τὴν ἰσότητα ἵνα μὴ δόξη ἀνθιστῶν ἑαυτὸν τῷ
Πατρὶ, ὡς ἀπ' ἄλλης ἐξουσίας πέμπων τὸ Πνεῦμα, παρὰ
τοῦ Πατρὸς δεικνύων ὅθεν ἡ ἐκπόρευσις πρόεισι⁴. «πέμ-
ψω» μὲν γὰρ «τὸ Πνεῦμα», φησί, ἀλλὰ «παρὰ τοῦ
Πατρὸς», τουτέστι συνευδοκοῦντος τοῦ Πατρὸς καὶ σύν-
αποστέλλοντος⁵. οὐ γὰρ ἐξ οἰκείων κόλπων ἐγὼ τὸ Πνεῦ-
μα προίεμαι, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Πατρὸς δι' ἐμοῦ χορηγεῖται.
Ὅταν δὲ ἀκούσης ἐκπορεύεται⁶ μὴ νόει τὴν ἀποστολὴν
ἐκπόρευσιν, οἷαν ἀποστέλλονται⁷ λειτουργικὰ πνεύματα·
ἀλλὰ φύσις καὶ ὑπαρξίς τοῦ Πνεύματος ἐστίν⁸ ἡ ἐκπόρευσις.
Εἰ γὰρ μὴ οὕτως νοήσωμεν τὴν ἐκπόρευσιν, ἀλλὰ τινα
ἀποστολὴν ἔξωθεν γινομένην, ἀδηλον ἔσται περὶ ποίου
πνεύματος λέγει⁹. μυρία γὰρ εἰσι¹⁰ τὰ εἰς διακονίαν ἀπο-
στελλόμενα. Ἀλλὰ μὴν¹¹ ἐνταῦθα ἐξαίρετόν τι, κεχωρι-
σμένον ἰδίωμα¹², φησί τὸ ἐκπορεύεσθαι, ἐν ᾧ¹³ τὸ κυρίως
Πνεῦμα προσαφωρισμένον¹⁴. Οὐ γὰρ τὸ¹⁵ ἐκπορεύεσθαι
ἀποστέλλεσθαι νοήσωμεν¹⁶ πώποτε, ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς
ἔχειν τὴν φυσικὴν ὑπαρξίν, καὶ δι' Υἱοῦ χορηγεῖσθαι¹⁷ τῇ
κτίσει. Ἀλλὰ τὴν πέμψιν καὶ τὴν ἀποστολὴν ἀκούεις;
μὴ οἶου δουλείας¹⁸ ἔργον, ἢ τοῦ Υἱοῦ, ἢ τοῦ Πνεύματος;
ταῦτα γὰρ ὁ πνευματομάχος Μακεδόνιος καὶ ἡ λοιπὴ¹⁹
κακόδοξος αὐτοῦ συμμορία²⁰ κακῶς ἐφλυάρησε, κατασμι-
κρύνοντες²¹ τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς καὶ δούλον αὐτὸ τῆς
θεότητος λέγοντες²².

1. Ἰωάν. ιδ', 16. — 2. Ὁ Κ. τοῦτοις. — 3. Ὁ Κ. δηλοῖ εἰμί. — 4.
Ὁ Κ. πρόεισι. — 5. Ὁ Κ. συνευδοκοῦντος τοῦ πατρὸς καὶ σύν ἀποστέλ-
λοντος. — 6. Ὁ Κ. ἐκπορεύεται. — 7. Ὁ Κ. οἷαν ἀποστέλλονται. — 8. Ὁ
Κ. ἐστίν. — 9. Ὁ Κ. περιπίου πνεύματος λέγειν. — 10. Ὁ Κ. εἰσιν. —
11. Ὁ Κ. μὲν. — 12. Ὁ Κ. ἰδίωμα. — 13. Ὁ Κ. ἐν. — 14. Ὁ Κ. προσ-
αφωρισμένον νοήσωμεν. — 15. γὰρ τὸ, ὁ Κ. κάρτο. — 16. Ὁ Κ. νοήσω-
μεν. — 17. Ὁ Κ. χορηγεῖται. — 18. Ὁ Κ. δουλείας. — 19. Ὁ Κ. λοιπεῖ.
— 20. Ὁ Κ. συμμορία. — 21. Ὁ Κ. ἐφλυάρισε κατασμικρύνοντας. — 22.
Ὁ Κ. λέγεσθαι.

« Ἄλλ' ἡ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησία οὕτως κηρύττει, ὡς ἀκτίνα καὶ φῶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου, τοῦ Πατρὸς, τὸν Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἀποσταλῆναι λέγεσθαι¹, ὡς ἀπέστειλε τὰς ἀκτῖνας² ὁ ἥλιος [ἀντὶ τοῦ ἔπεμψε τῇ γῇ]³ καὶ οὐ δῆπου λέγομεν τὴν ἀκτίνα ἐτέρας οὐσίας εἶναι, ἢ ὑστέραν τοῦ ἡλίου, οὕτως οὖν πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν τὸν Υἱὸν⁴ ἀπεστάλθαι τῷ κόσμῳ, καὶ τὸ⁵ Πνεῦμα ἐκπορευθῆναι παρὰ τοῦ νοητοῦ ἡλίου, τοῦ Πατρὸς, ὡς ἀπαύγασμα, καὶ ἀκτίνα καὶ φῶς, ἢ ὡς ἐκ πυρὸς φῶς καὶ θερμότης, καὶ ἐξ ἄνθους εὐωδία, καὶ ἐκ μέλιτος γλυκασμός. Ἀλλὰ δεῖ, ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένου, εἰπεῖν⁶, πῶς ἔχει ὁ Υἱὸς πρὸς⁷ τὸ Πνεῦμα, καὶ πῶς λέγεται «Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ» αὐτοῦ, καὶ «εἷ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ»⁸; οἱ γὰρ Μακεδονιανοὶ καὶ οἱ τούτοις συνεπόμενοι⁹, Ἰταλοὶ, Φρύγες τε, καὶ Ἰακωβίται¹⁰ καὶ Γαλάται, καὶ εἰτις¹¹ ἕτερος, κακῶς ταῦτα ὑπολαμβάνοντες¹², καὶ παρανοοῦντες φασίν, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται. Ἡμεῖς δὲ φαμέν, ὅτι, ἄλλο ἐστὶ τὸ εἶναι ἐκ τινος καὶ ἄλλο τὸ εἶναι τινός· οἷον· τὸ Πνεῦμα εἶναι μὲν τοῦ Υἱοῦ πνεῦμα, ἀναμφίβολον καὶ παρὰ τῆς Γραφῆς πάσης¹³ βεβαιούμενον· εἶναι μὲν τοι ἐκ τοῦ Υἱοῦ οὐδεμία Γραφή¹⁴ μαρτυρεῖ, ἵνα¹⁵ μὴ δύο τοὺς αἰτίους τοῦ Πνεύματος εἰσάξωμεν, τὸν τε Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν· τὸ δὲ λέγειν τὸν¹⁶ ἀντιστάμενον, ὅτι ἐνεφύσησε¹⁷ τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε λάβετε Πνεῦμα ἅγιον¹⁸ διὰ τοῦτο καὶ ἐκπορεύεται, παροι-

1. Ὁ Κ. λέγεται. — 2. Ὁ Κ. ἀκτείνας. — 3. Τὰ ἐν ἀγκύλαις ἐξοβελιστέα ὡς ὑπ' ἀντιγραφῆως παρεντιθέντα, ἐν εἵδει γλωσσῆματος. — 4. Καὶ ἐνταῦθα φαίνονται ἐκπεσοῦσαι αἱ λέξεις γεννηθῆναι καὶ. — 5. Ὁ Κ. τῷ. — 6. Ὁ Κ. εἰπεῖ. — 7. Τὸ πρὸς ἡμετέρα προσθήκη. — 8. Πρὸς Γαλ. δ' 6. — πρὸς Ρωμ. η' 9. — 9. Ὁ Κ. τοῦτοις συνεπόμενοι. — 10. Ὁ Κ. Φριγεῖται καὶ Ἰακουβίται. — 11. Ὁ Κ. εἷ τις. — 12. Ὁ Κ. ὑπολαμβάνονταί. — 13. Ὁ Κ. πάσης. — 14. Ὁ Κ. γραφῇ. — 15. Ὁ Κ. ἵνα. — 16. τὸν ἡμετ. διόρθ. ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδ. τῷ. — 17. Ὁ Κ. ἐνεφύσησε. — 18. Ἰωάνν. κ', 22 καὶ ἐξ.

νίας ἐστί. Βαβαί! Εἰ τότε ἔδωκε τὸ Πνεῦμα, πῶς ἔλεγεν ὅτι «λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς»; ἢ πῶς ἐν τῇ Πεντηχοστῇ πιστεύομεν γενέσθαι τὴν χάσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐστὶ¹ πλατὺς γέλως· φανερόν γάρ ὡς τότε αὐτοῖς χάρισμα ἐν τῶν τοῦ Πνεύματος δέδωκε, τὸ ἀφιέναι ἁμαρτίας, ὡς λέγει «ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας». Ἐχει μὲν οὖν ὁ Υἱὸς τὸ Πνεῦμα οὐσιωδῶς ὡς ὁμοούσιον αὐτῷ, οὐχ ὡς ἐνεργούμενος² ὑπ' αὐτοῦ· οἱ γὰρ προφῆται ἐνεργοῦνται³. λέγεται δὲ τὸ Πνεῦμα εἶναι τοῦ Υἱοῦ καθὼς ἀλήθεια καὶ δύναμις καὶ σοφία καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα «καὶ ἀληθείας καὶ σοφίας καὶ ἰσχύος» παρὰ τοῦ Ἡσαίου γέγραπται⁴. Καὶ ἄλλως· ἐπειδὴ δι' Υἱοῦ⁵ χορηγεῖται τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦτο τοῦ Υἱοῦ λέγεται· οὐ μὴν δὲ ἐκπορεύεται ἐξ αὐτοῦ, ἐκπόρευσις γάρ ἐστιν οὐσιώδης ὑπαρξίς ἐκ Πατρὸς· μετάδοσις δὲ ὑποστατικῇ⁶ χορηγία.

«Πιστεύομεν⁷ τοίνυν ὡς οἱ Θεοφόροι πατέρες παραδεδώκασιν⁸, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς προίεται⁹ ὡς αἰτίου, καὶ δι' Υἱοῦ χορηγεῖται τῇ κτίσει· καὶ οὕτως ἔσται κανὼν ὀρθοδοξίας παντὶ ὀρθοδόξῳ καὶ θεοφορουμένῳ ἀνθρώπῳ· τὰς δὲ βεβήλους κενωφονίας καὶ ἀπατηλὰ συλλογίσματα, τῷ τῶν αἰρέσεων βορβορώδει πυθμένι ἐναπορρίψωμεν».

Научная библиотека
ОДЕССКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО
УНИВЕРСИТЕТА
Имени П. П. МАНЮШКО

1. 'Ο Κ. μένει. — 2. 'Ο Κ. ἐνεργούμενον. — 3. 'Ο Κ. ἐνεργοῦντε. — 4. 'Ησ. ζ' 5. — 5. 'Ο Κ. ἐπὶ διωκτοῦ. — 6. 'Ο Κ. ὑποστατικῇ. — 7. 'Ο Κ. πίστευε. — 8. 'Ο Κ. παρεδεδώκασιν. — 9. 'Ο Κ. προίεται.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова